

culturele  
ANBI

395ste concert  
dinsdag 26 maart 2019  
20.00 uur

## OXALYS

Aleksandar Madžar,  
*piano*

Shirly Laub, *viol*

Frédéric d'Ursel,  
*viol*

Elisabeth Smalt,  
*altviol*

Amy Norrington, *cello*

Grote zaal  
Deventer  
Schouwburg

*Onze concerten worden mede mogelijk  
gemaakt door een bijdrage van de  
Gemeente Deventer in het kader  
van een 'Kleintje Cultuur'*

## PROGRAMMA

**Guy Ropartz** (1864-1955)

Trio voor viool, altviol en cello (1934)

Allegro moderato

Vivo

Lento, molto espressivo

Allegro moderato

**Wolfgang Amadeus Mozart** (1756 -1791)

Kwartet voor piano, viool, altviol  
en cello in Es gr. t. KV 493 (1786)

Allegro

Larghetto

Allegretto

PAUZE

**César Franck** (1822-1890)

Kwintet voor piano, 2 violen,  
altviol en cello in f kl. t. (1879)

Molto moderato quasi lento,

Allegro

Lento, con molto sentimento

Allegro non troppo, ma con fuoco



Het ensemble  
**OXALYS** werd  
in 1993 opge-  
richt door een  
aantal veelbelo-  
vende studen-  
ten van het  
Brussels Con-

servatorium. De oorspronkelijke bezetting be-  
stond uit strijkkwintet, fluit, klarinet en harp maar  
werd geleidelijk uitgebreid en thans zijn optre-  
dens in heel wisselende bezettingen mogelijk.  
Het gezelschap treedt vaak op in zijn thuisland  
België waar het ook actief is in educatieve  
programma's en het maakte tournees naar vele  
Europese landen, China, de Verenigde Arabische  
Emiraten en de USA. OXALYS trad sinds 2001  
viermaal eerder op in onze serie.



**Aleksandar Madžar** trad driemaal  
eerder op in onze reeks concerten:  
in 2003 met de violiste Isabelle  
Faust en vervolgens in twee soloreci-  
tals: in 2007 met o.a. een indruk-  
wekkende vertolking van  
Beethoven's Diabelli-varianties en in

2012 met werken van Liszt en wederom Beethoven:  
zes Bagatellen en de Waldsteinsonate.

**Guy Ropartz** werd geboren in Guingamp (Bretagne). Hij  
ging school op een Jezuietencollege waar hij in het or-  
kest bugel, hoorn en contrabas speelde.

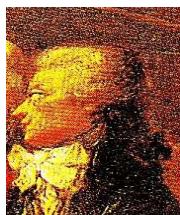
Hij voltooide een rechtenstudie. Zijn be-  
langstelling voor muziek was groot en hij  
schreef zich in bij het Conservatorium in  
Parijs waar hij compositieles kreeg van  
o.a. Jules Massenet. In 1886 werd César  
Franck zijn belangrijkste leraar. Ropartz  
werd conservatoriumdirecteur, eerst in  
Nancy (1894) en in 1919 in Straatsburg.



Hij keerde in 1929 terug naar zijn geboor-  
testreek waar hij zich nog vooral bezig hield met compo-  
neren. Hij was ook een dichter, die in zijn jeugd jaren drie  
dichtbundels had gepubliceerd. De Keltische folklore  
boeide hem zeer en de sprookjes van Bretagne waren  
uitgangspunt voor een opera en symfonische gedichten.  
Zijn componeerstijl, vooral beïnvloed door César Franck  
en Debussy, heeft altijd iets heel persoonlijks, met vaak  
een 'lichte toets'. Het *Strijktrio* uit 1934 werd opgedragen  
aan land- en tijdgenoot Florent Schmitt met wiens werk  
de composities van Ropartz verwantschap tonen. In het  
strijktrio schommelt de toonsoort veelal tussen a en A  
met de 'nodige uitstapjes'. Het 2e deel staat in F.

In de tweede helft van de 18e eeuw, wanneer de perio-  
de van de 'Barok' teneinde is, verandert er heel veel in  
de uitingvormen van de muziek. Afstammend van de  
klaversonate ontstaat het pianotrio, waarin de viool en  
later ook de cello een steeds zelfstandiger rol krijgen  
toebedeeld. Het pianokwartet (piano, viool, altviol en  
cello) heeft een andere achtergrond: het klavier concer-  
terend tegenover de strijkers. Opmerkelijk is dat in Bonn  
omstreeks 1785 de vijftienjarige Beethoven drie piano-  
kwartetten heeft gecomponeerd, maar dat deze bezetting  
toen in Wenen nog geheel onbekend was. De Weense  
uitgever Hoffmeister zou **Mozart** opdracht hebben gege-

ven tot het componeren van drie pianokwartetten. Het eerste kwartet (KV478) werd vrijwel niet gekocht zodat de opdracht werd ingetrokken. Het tweede (KV493) was inmiddels wel gecomponeerd en werd in 1787 uitgegeven door Artaria. Het derde kwartet



is er niet gekomen. Thans wordt Mozart's tweetal beschouwd als eerste mijlpaal van deze bezetting, die tot diep in de negentiende eeuw als voorbeeld zou dienen voor het pianokwartet als 'genre'. KV 493 in Es ontstond korte tijd na de voltooiing van 'Le Nozze di Figaro', heeft diezelfde lichte, ironiserende toets en is

daarmee de meer opgewekte pendant van zijn voorganger in de 'tragische' toonsoort g klein.

In de eerste helft van de 19e eeuw werd in Parijs de muziekcultuur gedomineerd door de opera. In de salons waar kamermuziek en pianorecitals werden gegeven overheerste vaak het virtuozenom. Aan de ontwikkeling van de symfonie en de kamermuziek (o.a. het strijkkwartet) die plaatsvond in de Duitstalige landen (Haydn, Mozart, Beethoven, met in hun kielzog Schubert, Mendelssohn, Schumann en Brahms) leverden Franse componisten, Berlioz uitgezonderd, geen bijdrage. Na 1850 werd de opera, waar componisten als Offenbach de toon aangaven, steeds frivoler en deed zich bovendien de teutoonse invloed van Wagner gelden. De Franse nederlaag in de Frans-Pruisische oorlog van 1870-'71 en de daarmee gepaard gaande ondergang van het 2e keizerrijk (Napoleon III) maakte het Franse minderwaardigheidsgevoel compleet en was in 1871 de aanleiding voor de oprichting van de Société National de Musique (SNM) waarvan Camille Saint-Saëns voorzitter werd. Doel van deze vereniging was de hegemonie van de opera te doorbreken en het componeren en uitvoeren van orkest- en kamermuziek onder het motto 'Ars Gallica' te bevorderen. Eerste leden van het gezelschap waren o.a. César Franck, Gabriël Fauré en Henri Duparc.

**César Franck** werd geboren in Luik. Zijn vaders familie was afkomstig uit Gemmenich, een plaatsje in de grensstreek nabij Vaals, zijn moeder was van Duitse afkomst. Het milieu was niet bijzonder muzikaal maar desondanks toonden César en zijn jongere broer Joseph al vroeg grote muzikale begaafd-

heid, die hun vader, een arme bankemployé, al snel probeerde uit te buiten. César won op acht- en tienjarige leeftijd prijzen op het Luikse Conservatorium en in 1835 verhuisde de familie naar Parijs waar toelating tot het Conservatorium op nationalistische gronden tot 1837 werd geweigerd. In 1838 en 1840 won César eerste prijzen voor resp. piano en contrapunt, maar toen hij in 1841 'slechts' een tweede prijs behaalde voor orgel was dit voor zijn vader mede reden zijn zoon in 1842 van het conservatorium af te halen, waarna de familie terugkeerde naar België. César maakte furore als orgel- en pianovirtuoos en in 1844 trok de familie wederom



naar Parijs waar de componist tot zijn dood zou blijven wonen. Tegen de zin van zijn tirannieke vader huwde César in juni 1848 de uit een familie van toneelspelers afkomstige Félicité Desmousseaux. Het huwelijk werd voltrokken op de dag dat de revolutie uitbrak, zodat het paar over de barricaden moest klauteren, roepende 'Vive la République', om de kerk te bereiken. César, die een zeer eenzijdige opvoeding had genoten, kwam door de familie van zijn vrouw in aanraking met de voor hem onbekende culturele wereld van het toneel en de grote literatuur. Zijn carrière als pianovirtuoos was definitief teneinde en met zijn composities oogstte hij weinig succes. Hij werkte als muziekleraar en organist. In 1858 nam zijn loopbaan een andere wending toen hij benoemd werd tot organist van de Sainte Clotilde waar in diezelfde tijd een schitterend Cavallé-Coll orgel werd geïnstalleerd. Tot zijn dood is Franck aan deze kerk verbonden geweest. In 1871 volgde zijn aanstelling als leraar orgel aan het Parijse Conservatorium. De composities waarmee César Franck 'oneindige' roem verwierf schreef hij in de laatste tien jaar van zijn leven: het pianokwintet, de Prélude - Choral et Fugue, de violonsonate, de symfonie in d, de Variations Symphoniques en het strijkkwartet.

Het pianokwintet is bijzonder vooral vanwege de ongewone gedreven passie, zeker voor de ingehouden, engelachtige man die Franck moet zijn geweest. De zeeën van de hartstocht gingen zelfs Liszt te hoog en het commentaar van Félicité was kort maar veelzeggend: "Och.....dat kwintet". Maar César was dan ook verliefd en wel op een leerlinge, Augusta Holmès, een wispelturige schoonheid die velen het

hoofd op hol bracht. Het werk werd opgedragen aan Saint-Saëns die op de première, 17 januari 1880, de pianopartij voor zijn rekening nam, maar zijn afkeer van het werk duidelijk liet blijken en na afloop zijn partij demonstratief op de vleugel achterliet. Saint-Saëns had waarschijnlijk voor hem valide formele bezwaren tegen deze compositie, maar er speelde meer: Saint-Saëns, wiens huwelijk al na enkele jaren op de klippen dreigde te lopen, was een vurig bewonderaar van Holmès en later zou hij haar meerdere malen tevergeefs ten huwelijk vragen. Begrijpelijk dat het moeilijk voor hem was de amoureuze passies van Franck te vertolken. Hoe het ook zij: deze 'orkaan van kamermuziek', ook wel de 'Koning van de pianokwintetten' genoemd, is een meesterwerk van grootse Romantische allure, dicht van compositie met veel chromatische harmonieën en vele wisselingen van toonaard. Alle drie delen worden beheerst door dezelfde thematiek.

## *Seizoen 2019-2020*

**Woensdag 9 oktober: Farkas Kwintet**  
Blaaskwintetten: Danzi, Hindemith, Mozart, Carter en Nielsen

**Dinsdag 5 november: Alma Quartet**  
Strijkkwartetten: Schulhoff, Dvořák, Brahms

**Woensdag 18 december: Isabelle van Keulen, viool en Aleksandar Madžar, piano:** Prokofjev, Mozart en Fauré

**Dinsdag 14 januari 2020:**

**Prijswinnend Lied-duo IVC 2019**

**Maandag 17 februari 2020:**

**400<sup>ste</sup> CONCERT!**

**Woensdag 11 maart 2020:**

**Anna Vinnitskaya, piano:**

Brahms, Bartók, Schumann en Chopin

**Dinsdag 21 april 2020: Busch Trio**

Schubert, Adolf Busch en Beethoven

***U ontvangt de FOLDER eind mei***

*programmatoelichtingen en recensies:*

***www.kamermuziek-deventer.nl***